

PROCENA BOLA

Prof Dr Vladimir Djukić, dr sc med.

Bol: definicija

“

“Neprijatan čulni i emocionalni doživljaj, koji povezujemo sa postojećim ili mogućim oštećenjem tkiva ili opisujemo rečima koje odgovaraju tom oštećenju”

International Association for the Study of Pain, IASP

Bol: definicija

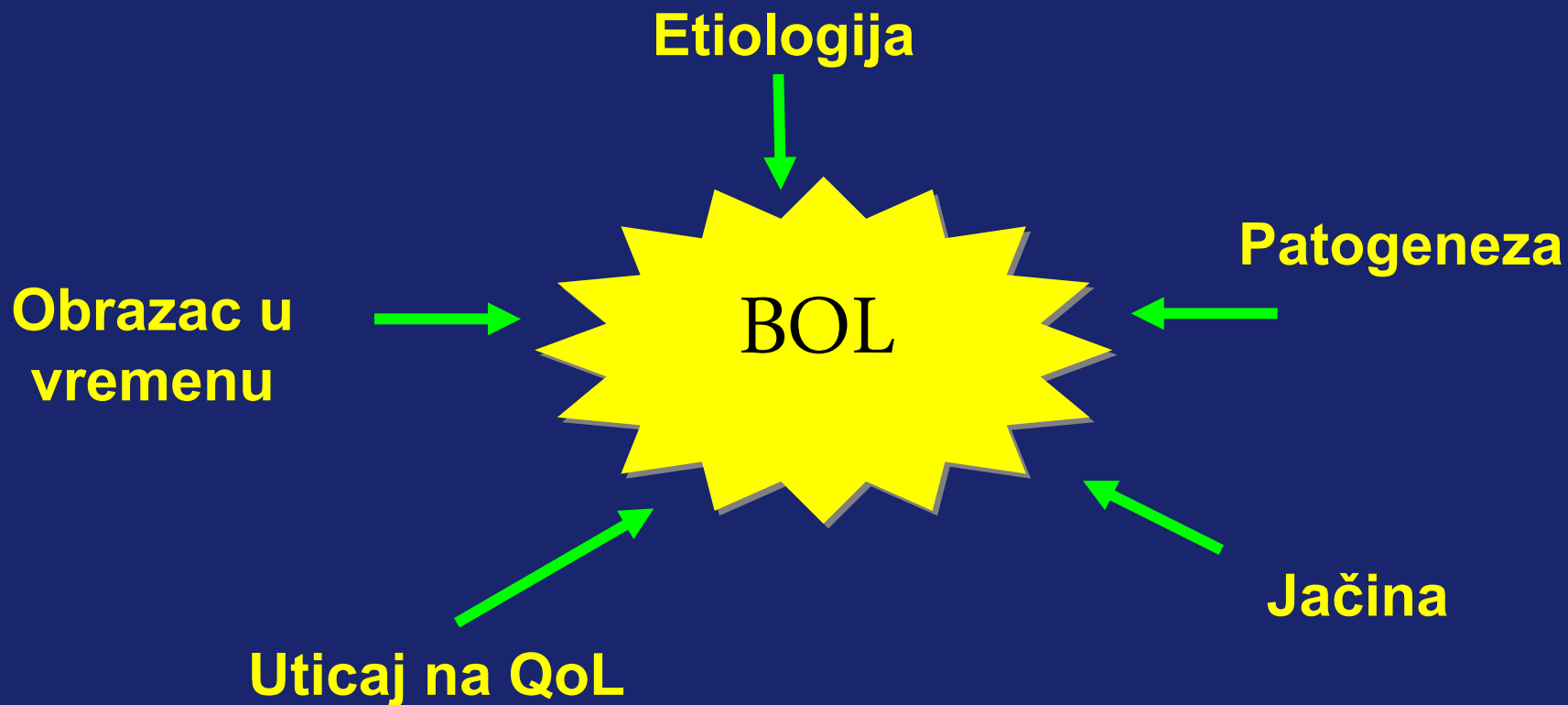
„Bol je sve ono što bolesnik kaže da boli“.

R.Twycross & A. Wilcock, 2002.

Kancerski bol

Bol je stalan podsetnik na bolest i smrt

EVALUACIJA BOLA

Pristup bolesniku sa bolom

Evaluacija

- Anamneza bola
- Fizikalni, neurološki pregled
- Rezultati Dx / dodatna Dx,
- Drugi simptomi, pridružena oboljenja
- Stanje postojeće maligne bolesti

Dg bolnog sindroma

- Etiologija
- Patogeneza
- Ponašanje u vremenu

Plan lečenja

- Farmakoterapija
- Nefarmakološke metode

Kontrola

- Efikasnost
- Podnošljivost propisane terapije

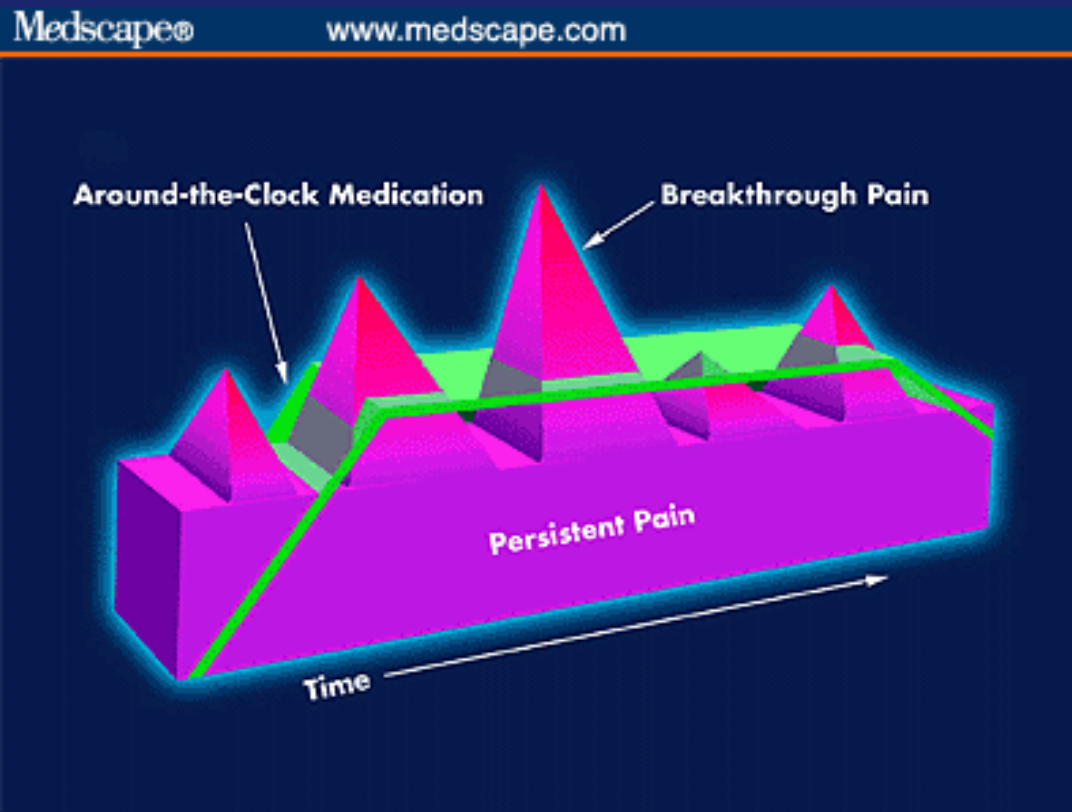
Anamneza bola

Lokalizacija	Gde vas boli (jedno/više mesta) Da li je bol površinski ili u dubini ?
Distribucija	Da li se bol širi i gde?
Jačina	Koliko je bol jak Rečima, brojem (1-10)
Kvalitet - Kako vas boli?	Tup, oštar, žarenje, paljenje, stezanje, grč, udar struje
Ponašanje bola u vremenu	Kada je bol počeo Koliko dugo imate bolove Povremen, periodičan, stalan ? Kako se bol ponaša tokom dana? Da li je jači danju ili noću? Proboji bola: da li postoje, koliko su jaki, šta ih izaziva
Faktori koji pojačavaju/smanjuju	Šta izaziva/pojačava bol? Šta pomaže da se bol smanji?
Uticaj bola na svakodnevni život	Svakodnevne aktivnosti (kuća, posao, hobi) San, apetit, Raspoloženje, odnosi sa porodicom / prijateljima
Prisustvo drugih simptoma/problema	Mučnina, povraćanje, opstipacija, psihički, socijalni, spiritualni faktori, značenje bola za pacijenta
Prethodna analgetička terapija	Lek, doza, način primene, efikasnost, podnošljivost, RT, interventne procedure

Obrazac javljanja

- Akutan
- Periodičan
- Hroničan
- Epizode proboja bola

Proboj bola

Proboj bola “*breakthrough pain*”

- a) ***incidentni bol***: stimulus poznat, probroj bola se može predvideti i prevenirati
- b) ***spontane epizode probroje bola***: stimulus nepoznat, probroj bola se ne može predvideti i prevenirati
- c) ***probroj bola koji se javlja pred kraj intervala doziranja leka (engl. end-of-dose failure)***
- Učestalost 23-90% bolesnika

Jačina bola

- **Određuje hitnost analgetičke intervencije, jačinu analgetika, način primene**
- **Procenjuje je bolesnik a ne lekar**
- **Skale za merenje jačine bola**
- **Bol kao peti vitalni znak**

Skale za merenje jačine bola

- **Visual Analogue Scale (VAS-I)**
- **Numerical Rating Scale (NRS-I)**
- **Verbal Rating Scale (VRS-I)**

Vizuelna analogna skala

Skor za jačinu bola se izražava u MILIMETRIMA

Numerička kategorijalna skala

bez
bola

najjači mogući
bol

- 1-4: blag
- 5-6: umereno jak
- > 7: jak

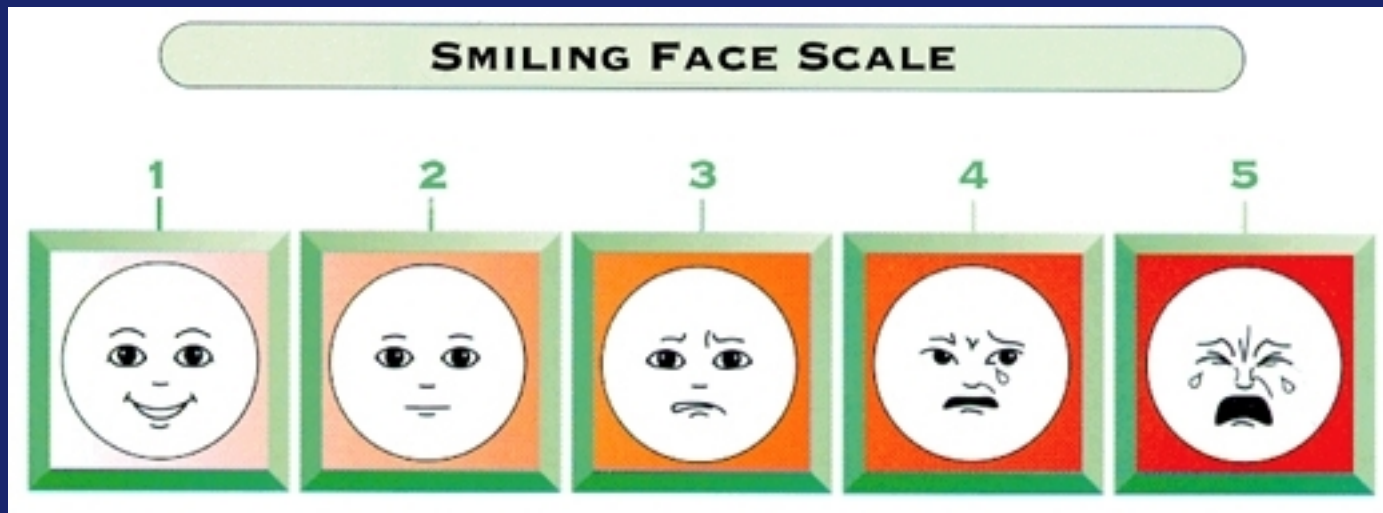
Bosnjak et al. JSCC, 2007.

BROJ koji bolesnik odabere je skor za jačinu bola

Verbalna kategorijalna skala

	VRS - 4 - i	VRS - 5 - i	VRS - 6 - i
0	Bez bola	Bez bola	Bez bola
1	Blag	Blag	Blag
2	Umereno jak	Umereno jak	Umereno jak
3	Jak	Jak	Jak
4		Izrazito jak/neizdrživ	Izrazito jak
5			Neizdrživ

**BROJ KOJI PRIPADA REČI
je skor za jačinu bola**

Jačina bola: jasne instrukcije!

Period posmatranja:

U ovom trenutku, sada

Prethodna 24h

Prošle nedelje

Jačina bola

Uobičajena, prosečna

Kada je bol najjači

Kada je bol najslabiji

U miru vs. na pokret

The Brief Pain Inventory

STUDY ID# _____ HOSPITAL # _____

DO NOT WRITE ABOVE THIS LINE

Brief Pain Inventory (Short Form)

Date: ____/____/____ Time: ____:____

Name: _____
Last First Middle Initial

1. Throughout our lives, most of us have had pain from time to time (such as minor headaches, sprains, and toothaches). Have you had pain other than these every-day kinds of pain today?

1. Yes 2. No

2. On the diagram, shade in the areas where you feel pain. Put an X on the area that hurts the most.

3. Please rate your pain by circling the one number that best describes your pain at its **worst** in the last 24 hours.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
No Pain Pain as bad as you can imagine

4. Please rate your pain by circling the one number that best describes your pain at its **least** in the last 24 hours.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
No Pain Pain as bad as you can imagine

5. Please rate your pain by circling the one number that best describes your pain on the **average**.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
No Pain Pain as bad as you can imagine

6. Please rate your pain by circling the one number that tells how much pain you have **right now**.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
No Pain Pain as bad as you can imagine

7. What treatments or medications are you receiving for your pain?

8. In the last 24 hours, how much relief have pain treatments or medications provided? Please circle the one percentage that most shows how much relief you have received.

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%
No Relief Complete Relief

9. Circle the one number that describes how, during the past 24 hours, pain has interfered with your:

A. General Activity

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

B. Mood

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

C. Walking Ability

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

D. Normal Work (includes both work outside the home and housework)

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

E. Relations with other people

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

F. Sleep

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

G. Enjoyment of life

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
Does not Interfere Completely Interferes

Copyright © 1991 Charles S. Cleeland, PhD
Pain Research Group
All rights reserved.

The McGill Pain Questionnaire (MPQ)

McGILL PAIN QUESTIONNAIRE
RONALD MELZACK

Patient's Name _____ Date _____ Time _____ am/pm

PRI: S _____ A _____ E _____ M _____ PRI(T) _____ PPI _____
(1-10) (11-15) (16) (17-20) (1-20)

<p>1 FLICKERING QUIVERING PULSING THROBING BEATING POUNING</p> <p>2 JUMPING FLASHING SHOOTING</p> <p>3 PRICKING BORING DRILLING STABBING LANCINATING</p> <p>4 SHARP CUTTING LACERATING</p> <p>5 PINCHING PRESSING DRAWING CRAMPING CRUSHING</p> <p>6 TUGGING PULLING WHENCHING</p> <p>7 HOT BURNING SCALDING SEARING</p> <p>8 TINGLING ITCHY SMARTING STINGING</p> <p>9 DULL SORE HURTING ACHING HEAVY</p> <p>10 TENDER TAUT RASPING SPLITTING</p>	<p>11 TIRING EXHAUSTING</p> <p>12 SICKENING SUFFOCATING</p> <p>13 FEARFUL FRIGHTFUL TERRIFYING</p> <p>14 PUNISHING GRUELLING CRUFI VICIOUS KILLING</p> <p>15 WRETCHED BLINDING</p> <p>16 ANNOYING TROUBLESOME MIGCRABLE INTENSE UNBEARABLE</p> <p>17 SPREADING RADIATING PENETRATING PIERCING</p> <p>18 LIGHT NUMB DRAWING SQUEEZING TEARING</p> <p>19 COOL COLD FREEZING</p> <p>20 NAGGING NAUSEATING AGONIZING DREAFOUL TORTURING</p> <p>0 NO PAIN 1 MILD 2 DISCOMFORTING 3 DISTRESSING 4 HORRIBLE 5 EXCRUCIATING</p>	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td>BRIEF</td> <td>RHYTHMIC</td> <td>CONTINUOUS</td> </tr> <tr> <td>MOMENTARY</td> <td>PERIODIC</td> <td>STEADY</td> </tr> <tr> <td>TRANSIENT</td> <td>INTERMITTENT</td> <td>CONSTANT</td> </tr> </table> <div style="text-align: center;"> <p>E = EXTERNAL I = INTERNAL</p> </div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-top: 10px;"> <p>COMMENTS:</p> </div> <p style="text-align: right; font-size: small;">© R. MELZACK, 1975</p>	BRIEF	RHYTHMIC	CONTINUOUS	MOMENTARY	PERIODIC	STEADY	TRANSIENT	INTERMITTENT	CONSTANT
BRIEF	RHYTHMIC	CONTINUOUS									
MOMENTARY	PERIODIC	STEADY									
TRANSIENT	INTERMITTENT	CONSTANT									

Upitnik o bolu

Datum _____

OPŠTI PODACI

Ime i prezime pacijenta _____
 Broj istorije bolesti _____
 Ustanova _____
 Datum _____
 Performans status (ECOG) _____

LOKALIZACIJA PRIMARNOG TUMORA

1. dojka	6. prostata	10. usna šupljina i farinks
2. pluća	7. želudac	11. leukemija
3. kolorektum	8. urinarni sistem	12. limfom
4. glicni i telo materice	9. larinks	13. ostalo
5. jajnik		

PROŠIRENOST BOLESTI

0. nema 1. lokalni recidiv 2. lokalno odmakla bolest 3. metastatska bolest

TREKUTNA ANTINEOPLASTIČNA TERAPIJA

VRSTA TERAPIJE	PRISUSTVO TERAPIJE	PODACI O TERAPIJI
Hemioterapija	ne da	_____
Radikalna terapija	ne da	_____
Hormonska terapija	ne da	_____
Ostalo	ne da	_____

PRIRODA-UZROK BOLA

izazvan tumorom izazvan lečenjem bol nevezan za TU/TH

MEHANIZAM BOLA

1. nociceptivni 2. neuropatski 3. mešoviti (1+2) 4. nepoznat

REGIJA U KOJOJ JE PRISUTAN BOL

Zaokružite sve regije u kojima je prisutan bol:

0. glava
 1. vrat
 2. ramena / ruke
 3. grudni koš / leđa
 4. stomak
 5. lumbalna regija
 6. noge
 7. karlica / prepone
 8. genitalije / perianalni predeo
 9. dve i više regija

Datum _____

PRETHODNA ANALGETSKA TERAPIJA

Lek	Doza	Put*	Šema (Qh; PRN)	Dnevna doza

Laksativi Antiemetici *po; iv; im; td; r; sc

PROCENA BOLA (zaokružiti odgovor)

Numerička skala	Opisna skala
Ako je 0-stanje bez bola a 10-stanje najjačeg bola koji ste ikada doživeli, zaokružite na skali od 0 do 10 onaj broj koji najbolje opisuje jačinu Vašeg bola.	
1. Jačina Vašeg najjačeg bola u toku prošle nedelje je: Bez bola → 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ← Najjači bol	0. bez bola 1. blag 2. srednje jačine 3. jak
2. Jačina Vašeg najslabijeg bola u toku prošle nedelje je: Bez bola → 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ← Najjači bol	0. bez bola 1. blag 2. srednje jačine 3. jak
3. Prosečna jačina Vašeg bola u toku prošle nedelje je: Bez bola → 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ← Najjači bol	0. bez bola 1. blag 2. srednje jačine 3. jak
4. Koliko bola Vam je otklonjeno u toku prošle nedelje ako je: 0% - Nimalo otklonjen bol 100% - Potpuno otklonjen bol	0. bol nije otklonjen 1. malo 2. prilično 3. mnogo 4. bol potpuno otklonjen
Vaša procena (upisati vrednost): _____ %	

NEŽELJENI EFEKTI (zaokružiti odgovor)

	bez	blag	srednje jačine	jak
* mučnina	0	1	2	3
* povraćanje	0	1	2	3
* zatvor	0	1	2	3
* svrab	0	1	2	3
* ošamućenost	0	1	2	3
* znojenje	0	1	2	3
* zamor	0	1	2	3
* pospanost	0	1	2	3
* drugo (upisati)	0	1	2	3
* drugo (upisati)	0	1	2	3

SADASNJA ANALGETSKA TERAPIJA

Lek	Doza	Put*	Šema (Qh; PRN)	Dnevna doza

Laksativi Antiemetici *po; iv; im; td; r; sc

Upitnik o bolu: neuropatski bol

painDETECT УПИТНИК О БОЛУ

Датум: _____ Пацијент: Презиме: _____ Име: _____

Којом оценом бисте оценили свој бол сада, у овом тренутку?
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Нема бола _____ Најјачи бол _____
Колико јак је био најјачи бол који сте осетили током протекле 4 недеље?
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Није било бола _____ Најјачи бол _____
Колико је просечно био јак Ваш бол током протекле 4 недеље?
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Није било бола _____ Најјачи бол _____

Означите квадратички поред слике која најбоље описује ток Вашег бола:

Упоран бол са благим колебањима

Упоран бол са нападима снажног бола

Напади снажног бола без присуства бола између напада

Чести напади снажног бола уз присуство бола између напада

Да ли се бол шири и у друге области Вашег тела? Да Не

Ако је одговор потврдан, молимо означите стрелицом правцу у којем се бол шири.

Да ли имате осећај печења (налик жарењу коприве) у означеној области?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

Да ли имате осећај тријења или боцања у области у којој осећате бол (налик жмарица или струјању)?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

Да ли је благи додир (нпр. одеће, ћебета) на ову област болан?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

Да ли имате изненадне нападе снажног бола у области у којој осећате бол, налик електричним ударима?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

Да ли хладноћа или топлота (нпр. топла вода при купању) на овој области повремено стварају бол?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

Да ли имате осећај обамрлости у области коју сте означили?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

Да ли благи притисак на област коју сте означили, нпр. притисак прстом, изазива бол?
нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

(Полупуњава лекар)

нимало једва приметно благо умерено снажно веома снажно

x 0 = 0 x 1 = x 2 = x 3 = x 4 = x 5 =

Укупни збир _____ од 35

R. Freynhagen, R. Baron, U. Gockel, T.R. Tolle, CurrMed Res Opin Vol 22, 2006, 1911-1920 © 2005 Pfizer Pharma GmbH, Pfizerstr.1, 76138 Karlsruhe, Germany
P.D.Q. - Serbia/Serbian - Final version - 30 Nov 07 - Mapo Research Institute.
PainDetectSerbiaSerbian.pdf

painDETECT Оцена упитника о болу

Датум: _____ Пацијент: Презиме: _____ Име: _____

Молимо упишите испод укупни збир из упитника о болу:
Укупни збир

Молимо да овом збиру додате бројеве назначене у наставку, у зависности од означеног начина испољавања и ширења бола. Потом израчунајте коначни збир:

Упоран бол са благим колебањима

Упоран бол са нападима снажног бола ако је означено, или

Напади снажног бола без присуства бола између напада ако је означено, или

Чести напади снажног бола уз присуство бола између напада ако је означено

Бол се шири? ако је означено „Да“

Коначни збир

Резултат процене присуства neuropatske компоненте бола

негативан нејасан позитиван

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38

Мала вероватноћа присуства neuropatske компоненте бола (< 15%) Резултат је нејасан, међутим, neuropatska компонента бола може бити присутна Велика вероватноћа присуства neuropatske компоненте бола (> 90%)

Овај упитник не представља замену за медицинску дијагностику. Он се користи за процену присуства neuropatske компоненте бола.

DFNS pain

R. Freynhagen, R. Baron, U. Gockel, T.R. Tolle, CurrMed Res Opin Vol 22, 2006, 1911-1920 © 2005 Pfizer Pharma GmbH, Pfizerstr.1, 76138 Karlsruhe, Germany
P.D.Q. - Serbia/Serbian - Final version - 30 Nov 07 - Mapo Research Institute.
PainDetectSerbiaSerbian.pdf

Evaluation (Assessment)
Explanation
Management
Monitoring (Reassessment)
Attention to detail

Zaključak

- Lečenje bola započinje pravilnom kliničkom procenom
- Najpouzdaniji podaci dobijaju se od bolesnika lično: pitati, verovati, pomoći
- Etiologija, patogeneza, obrazac u vremenu, jačina, uticaj na QoL, značenje
- Bolni sindrom

HEPMP
HIGHER EDUCATION PAIN MEDICINE PROJECT

Strengthening Capacities for Higher Education of Pain Medicine in
Western Balkan countries – HEPMP

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union